

Vilniaus knygų mugėje

RIČARDAS ŠILEIKA

Lietuvos spaustuvės dūgztė dūzgė užgrūstos užsakymais, nes visi leidejai vertėsi kūliavirstčiais, norėdami mugę parodyti ir pačius naujausius intelektualinius produktus.

Trys tarptautinės parodos „Vilniaus knygų mugė“, „Studijos“, „Reklama ir poligrafija“ pradėjo 2005 metų parodų sezoną centre LITEXPO. Jau gruodžio mėnesį buvo išnuomotas visų penkių salų plotas, kuriose išsirangė dvikilometrinių lentynų virtinė. Mat norinčiųjų dalyvauti gausėja, o firmos užsisako vis didesnius ekspozicijų standus. Tad Lietuvos parodų centro LITEXPO vadovai ketina šiemet statyti naują paviljoną. Vilniaus knygų mugę rengiama šeštą kartą, o jau minima tarp stambiausių Europos knygų mugių – Varšuvos, Geteborgo, Frankfurto. Visgi džiugu buvo regėti šimtus metų nusidriekusių žmonių eilę prie kasų. Po tarybų valdžios grūties Lietuvoje niekur kitur tokios eilės netenka regėti. Nepaisant dar vieno nepatogumo ir gaisraties prie rubinės: reikia stoviniuoti dar vieną eilę, kol neatiduodamas paltas išsinešiam, tol nepriimamas kitas paltas.

Vilniaus knygų mugėje svečiavosi garsūs užsienio rašytojai iš Vokietijos, Lenkijos, Australijos, Švedijos, Suomijos, Italijos, Prancūzijos, Danijos, Latvijos, Didžiosios Britanijos, Islandijos. 15 rašytojų iš 11 užsienio šalių. Mugėje dalyvavo 210 bendrovių iš Lietuvos, Lenkijos, Japonijos, Baltarusijos,

Švedijos, Slovakijos. Tarp jų 132 leidyklos, 30 knygų prekybininkų, 9 aukštųjų mokyklų leidyklos, 11 institutų, taip pat muzikos, laikraščių, žurnalų leidejai, asociacijos, Lietuvos nacionalinė M. Mažvydo biblioteka ir Lietuvos nacionalinis muziejus. Tarp 12 ne tik kolektyviniame Varšuvos knygų mugės rengėjos stende pristatomų Lenkijos leidyklų dalyvavo ir Lenkijos lietuvių leidykla „Aušra“ iš Punsko.

Mugės lankytojai susitiko su beveik pusšimčiu Lietuvos rašytojų. Tarp jų – su Justinu Marcinkevičium, išleidusiu poezijos rinktinę iš geriausių senų knygų ir dar nespausdintų naujų eilėraščių *Amžino rūpesčio pieva*, su Romualdu Granausku, išleidusiu knygą *Kenotafas*, su Sigitu Parulskiu, jau anksčiau išleidusiu antrą romaną *Doriforė*, su Aidu Marčėnu, išleidusiu poezijos knygą *Pasauliai su Gintaru Grajausku*, išleidusiu pirmąjį romaną *Erežija*. Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla išleido Juozo Apučio trijų dalių novelių knygą *Dėipai vieškelyje*. Leidykla „Tyto alba“ pristatė Jurgos Ivanauskaitės viena knygą išleistą anksčiau trilogiją *Tibeto mandala*, taip pat pačios autorės iliustruotą knygėlę vaikams *Kaip Marsis Zemėje laimės ieškojo*. „Apostrofa“ kvietė pirkti Rolando Rastausko esė rinkinį *Kitas pasaulis: 1993–2003*. „Baltos lankos“ propagavo Marko Zingerio romaną *Sezonas su šokėja*. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas supažindino su išleistomis Jono Aistio knygomis *Užgesę chimeros akys*

(su kompaktine plokšte) ir *Laiškai*.

Vasario 10–13 d. vykusio Vilniaus knygų mugės turėjo kiekvienos dienos pavadinimą ir temą. Ketvirtadienis – specialistų diena, skirta bibliotekiniams ir svečiams. Penktadienis paskelbtas ilguoju, nes darbo laiką mugė tądien pratęsė net iki 9 valandos vakaro. Šeštadienis skiriamas nekasdieniams pasimatymams, susitikimams su užsienio rašytojais. Sekmadienis – šeimos diena, kurioje didžiausias dėmesys mažiesiems jau ar tik būsimiems skaitytojams.

Per keturias dienas įvyko pusantro šimto kultūrinių renginių (apie 20 iš jų kitose Lietuvos vietose). Kiekvieną valandą įvairiose salėse vykdavo po keturis renginius, tad lankytojams teko mokytiis pasirinkti, kas kam svarbiausia ir aktualesia.

Pirmąkart Vilniaus knygų mugėje japonų 33 leidyklas pristatė Japonijos leidyklos asociacija, kuri vienija savo šalies didžiausias leidyklas. Asociacijos viceprezidentas Haruhiko Ishikawa apdovanojo Vytauto Didžiojo universiteto ir Vilniaus universiteto Orientalistikos centrus už japonų kalbos propagavimą. Sėkmingai Lietuvos pasirodymas Frankfurto knygų mugėje 2002 metais sulaukė atsako. Šių metų rugsėjį Lietuva svečio teisėmis pakviesta į didžiausią Skandinavijoje Geteborgo knygų mugę. Ta proga ir Vilniaus knygų mugėje viešėjo Geteborgo knygų mugės seminarų programos vadovė Gunilla Sandin, viešųjų ryšių vadovė Birgitta Jacobsson

Ekblom ir programų koordinatore Anneli Jonasson. Anot „Lietuviškos knygos“ direktorės Aušrinės Jonikaitės, autorių, naujų pavardžių įvedimas į Europą per Skandinaviją – vienas geresnių kelių populiarinti savo šalies literatūrą.

Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Leidybos centro direktorius Gytis Vaškelis pristatė elektroninės lietuvių literatūros enciklopedijos prototipą *www.lle.lt*. Tai 2001 metais išleistas Lietuvių literatūros enciklopedijos sudėtinė, papildyta ir pataisyta dalis. Tai dar viena enciklopedija pagret esančio internetinio *www.literatūra.lt* rašytojų žinyno. Šioje enciklopedijoje yra 250 fotografijomis iliustruotų straipsnelių, 32 rašytojų balso ir 21 vaizdo įrašas. Galima pavarstyti senąsias lietuvių autorių knygas, sakykim, Maironio *Pavasario balsus*, M. Dukšos *Postilę*, Donelaičio *Metus*. Nors, anot paties Vaškeli, skaityti Donelaičių internete visgi iškrypimas. Įvairių literatūros, knygų leidybos terminų, apibrėžimų, žurnalų ir laikraščių leidybos faktų ir duomenų galima ieškoti tarp 437 esančių raktažodžių.

Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla pristatė naują knygų seriją *Lietuvių literatūros lobynas. XX amžius*. Tai per dešimtmetį išleistų trisdešimt geriausių dvidešimto amžiaus autorių. Bus pristatomi tie rašytojai, kurių nebėra tarp gyvųjų. Šių knygų leidybą remia verslininkai Česlovas ir Ramūnas Karbauskiai (UAB „Agrokonzernas“). Iš tiesų, anot leidyklos vyriausiojo redaktoriaus

Eilės prie kasų į Vilniaus knygų mugę.

Visos nuotraukos Ričardo Šileikos

Valentino Sventicko, labai mažai yra buvę knygų, kuriose pažymėta, kad išleidimą remia privatus verslas, firma ar asmuo. Ką leisti, atrinko Visuomeninė redaktorių komisija – V. Daujotytė, A. Kalėda, Č. Karbauskis, P. Palilionis, V. Sventickas. Iš egzodo autorių šian literatūros lobyną papuolet A. Vaičiulaitis, A. Škėma, I. Šeinius, H. Radauskas, M. Katiliškis, B. Brazdžionis, J. Aistis. Šiais metais skaitytojai jau sulauks Žemaitės, Henriko Radausko ir Dailios Grinkevičiūtės knygų. Serijos pristatyme dalyvavęs mecenatas Česlovas Karbauskis, prasiarė, kad jeigu busias iš tų knygų koks pelnas, tepalikis jis leidyklai.

Rašytojų kampan susibėgė, menotyrininkas Viktoras Liutkus, Lietuvos dailininkų sąjungos pirmininko pavaduotoja parodų veiklą Danutė Zvionė, rašytojas Juozas Aputis ir skulptorius Leonas Strioga pristatė gausiai publikai Lietuvos dailininkų sąjungos išleistą albumą. Tai Lietuvos nacionalinės meno premijos laureato Leono Striogos kūrybos ir gyvenimo monografija. Žinia, negalima nutylėti, jog šis albumas Lietuvos knygos meno konkurse pelnė antrąją premiją. Nors pristatymo metu albumo dailininkas Eugenijus Karpavičius ir fotografas Kęstutis Stoškus, būtent kurių rūpestis ir lėmė leidimo kokybę, stovėjo sau kukliai nuošaly. Dailininkų sąjungos leidykla „Artseria“ per trejus metus jau yra išleidusi tapytojo ir ansambliazininko Valentino Antanavičiaus, tapytojo Ričardo Povilo Vaitiekūno ir skulptoriaus Antano Mončio albumus. Nors L. Striogos albu-

„Eurekos“ knygyno stende (iš kairės) poetai Benediktas Januševičius, Antanas Šimkus ir knygyno direktorė Erika Stogevičienė.

mo sudarytoja dailėtyrininkė Giedrė Jankevičiūtė nedalyvavo, tačiau jos pavardė nebuvo nutylėta. Viktoras Liutkus pasidžiaugė, kad monografijoje pirmučiausia iškelti skulptoriaus gyvenimo faktai. Pats Leonas Strioga apie save kalbėjo labai kukliai: „Viso pagrindas yra Lietuva. Kai aš dirbu savo darbą, dažnai galvoju apie savo tėvą, kuris mus, keturis sūnus, išmokė drožėjo amato. Labai ačiū kolegoms, pirmiausia savo tėvams“.

Dar viena knyga, kurios dailininkas Albertas Broga irgi gavo paskatinamąją knygos meno premiją, tai – *Senieji Lietuvos spaudmenys*. 476 puslapių knygą sudarė Antanas Buračas ir Vilius Užtupas. Išleido „Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas“. Siauresne prasme „spaudmenys“ tai šriftai, o platesne – patys spaudiniai. Anot akademiko A. Buračo, leidinys, žinia, orientuotas bibliofilams. Šion knygon sudėta apie tris šimtus XVI–XVIII amžiaus faksimilių regima, kad pagrindiniai spaudmenys byloja apie religiją, o tik ketvirtadalis skirti valstybės statui, logikai, gramatikai. Vėlesniuose amžiuose jau atsiranda grožinių leidinių. Iš minimų amžių pateikiamų faksimilių lietuvių kalba parašytų tėra mažiau negu dešimtadalis. A. Buračas pastebėjo, kad toli gražu ne lengvinanti raštų tyrinėtojų darbą, tačiau įdomi yra skirtingų šriftų sanmaiša. Nes vėlesniuose amžiuose atsirado tendencija supaprastinti šriftus, juos maišyti, įterpti lotyniškų raidžių, lenkų raštus perpinti su kirilica. Vilius Užtupas mano, kad jų sudaryta knyga *Senieji Lietuvos spaudmenys* paakins kitus rašto mokslininkus eiti šia kryptimi ir suteiks naudos.

Islandų rašytojas Sigurjon Birgir Sigurdsson Lietuvoje jau yra buvęs 2003 metais Jurbarko literatūros forumo. Jis visuome-

TURINYS

Fragmentai iš knygų mugės Vilniuje.

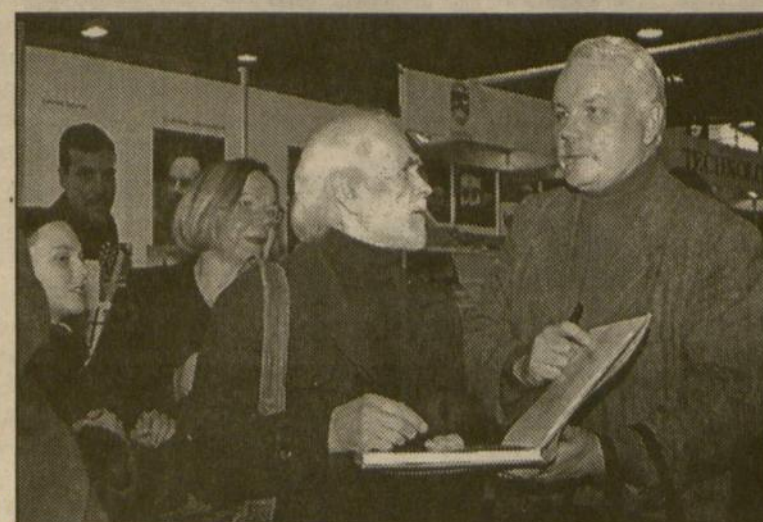
Alfas Pakėnas: per meilę einu į žmones.

„Cavalleria rusticana“. Mokslo ir kūrybos simpoziumo naujienos.

2004-ieji Lietuvių rašytojų draugijoje.

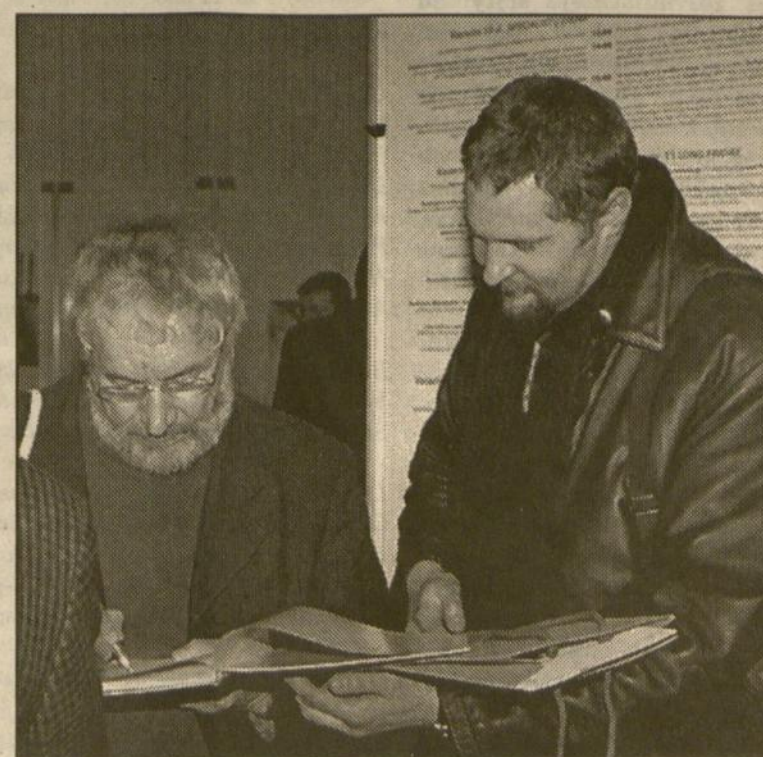
Netikėtas susitikimas, įmanomas tik knygų mugėje (iš kairės): poetais Mindaugas Valiukas iš Klaipėdos, Lietuvos kultūros atašė Švedijoje Liana Ruokytė, poetais ir aktorius Alyvydas Šlepišas iš Vilniaus.

Skulptorius Leonas Strioga pasirašo menotyrininkui Viktorui Liutkui.

Knygų mugėje – kalnų kalnai...

Autografa rašo poetas Sigitas Geda.

Poetas Alfars Pakėnas.

Zenono Baltrušio nuotr.

Pernai vėlyvą pavasarį Lietuvos skaitytojus pradžiugino Alfo Pakėno pirmoji poezijos knygelė, švelniu pavadinimu *Vilnonė provincija*. Dailininkės Džuljetos Ramintos Čebatorienės puikiai apipavidalintą, Roberto Keturakio suredaguotą knygą išleido leidykla „Naujasias lankas“. Ji pasirodė dosnių rėmėjų: Ukmergės ir Širvintų savivaldybių bei ūkininko Juliaus Žliobos dėka. Eilėraščiuose atsispindi dvasinė poeto būseną, charakteringas besikartojantis laisvės motyvas. Autorius įsiskverbia iki pačių vidinės kaimo ir buities peizažo gelmių, atskleidamas gimtosios žemės kvapą. Gamtos naturalumas – jam kasdienybė, atmosfera, tobulumas, menas ar net išganymas. Poetiniai peizažai vertia susikaupti ir pasinerti į gamtos detales, buitinio daikto vidų. Iškyla gimtosios žemės spalvingas peizažas dabar ir vaikystės prisiminimuose. Lietuvos peizažą jis atvaizduoja su saulėtu džiugesiu. Pagrindinė eilėraščio dominantė – gamta.

Draugo skaitytojus kviečiu pabūti su autoriumi ir pasisvečiuoti jo Vilnonėje provincijoje, kurioje jis gimė, augo, brenė, kūrė.

– **Literatūriniam pasaulyje esate puikiai žinomas – rašote straipsnius įdomiomis temomis, spausdinate eilėraščius, ese, memuarus. Kada ir kaip susiformavo Jūsų polinkis į literatūrą?**

– Gimiau Trainių kaime (Ukmergės r.). Mūsų vienkiemis buvo netoli gražiosios Šventosios upės. Gamta man tapo įkvėpimo šaltiniu – pavasario svaiginantys žiedai, šienapjūtės džiaugsmas, rugiapjūtės rūpesčiai. Kiek daug paslaptingo grožio ir džiaugsmo šiuose kaimiškuose darbuose. Laimingi, kurie tai patyrė. Gimtieji namai suformavo meilę grožiui. Mamutė buvo švelnios ir ramios sielos, gražiai siuvinėdavo – prisimenu jos pasakų motyvais išsiuvinėtus paveikslus, pakerėdavo margasparnės peteliškės, baltosios drobės. Su nostalgia prisimenu tuos ramius, šilumą ir jaukumą dvelkiančius žiemos vakarus mūsų troboje – mamutė siuvinėdavo, o močiutė ausdavo drobes arba mindavo ratelį... Tai mano vai-

kystės švelni muzika. Nuo matęs dirbau visus kaimiškus darbus, tačiau turėjau ypatingą aistrą, kuri iki šiol neišblėso – meilę žirgams. Vyrai prašydavo manęs prajodinėti jų turimus nepaklusnius jauniklius. Man tai būdavo didžiausias džiaugsmas, mokėjau prisijaukinti, rasti bendrą kalbą su jais. Žirgai man suteikė laisvės pojūtį. Dabar turiu širmą, pusiau sportinį arkli, vardu Saturnas. Grįžęs iš miesto balnoju į jojų prie Šventosios upės, kaip vaikystėje... Tada pabėgdavau ir grožėdavau gamta, skaitydavau. Knygos – taip pat aistra. Nuo vaikystės pamėgau rusų klasikų. Prisimenu – močiutė mus mokė poterių: gulim ant šieno ir poterių kalbam, o kai močiutė nueina, tai Sergej Jesenin skaitom. Buvau „tragiškai įsimylėjęs“ jo kūrybą. Didelę įtaką mokykloje man padarė rusų literatūra – Bunin, Čechov, Kuprin, Paustovskij, Dostojevskij.

– **Aukštaitijos gamta suformavo, suteikė įkvėpimo ir peno kūrybai. O kada gi savo jausmus išliejote popieriuje? Kaip susiklostė studijos ir tolimesnis kūrybinis kelias?**

– Kurti pradėjau mokykloje, būdamas septyntoje klasėje. Vėliau eilėraščius siųsdavau į laikraščius. Buvau parašęs miniatiūrų ciklą „Aš myliu ragana“, nusiunčiau į *Moksleivį*. Tuomet laikraštyje dirbo poetė Onė Baliukonė, ji pagyrė, ragino rašyti. Baigęs mokyklą, pasirinkau lietuvių kalbos ir literatūros studijas Pedagoginiame institute, Vilniuje. Tai vienas šviesiausių mano gyvenimo laikotarpių. Institute vykdavo įdomus, šurmulingas studentiškas gyvenimas – kūrybos vakarai, literatūriniai rudenys, skaičiau savo kūrybą, esu laimėjęs ne vieną konkursą, ne kartą buvau laureatu. Profesorė Vanda Zobarskaitė globojo mane, skatino kurti. Ji man išrūpino leidimą į Respublikinės bibliotekos specfondus, ten susipažinau ir pasinėriau į išsivijusią literatūrą. Skačiau ir negalėjau atsistiaugti – H. Radausku, A. Nyka-Niliūnu, H. Nagiu, A. Mackumi, M. Katiškiu, A. Škėma ir kitais. Baigęs Pedagoginiame institute penkis kursus, išvykau mokyto-

Per meilę einu į žmones

jauti į Bagaslaviškį. Vėliau mano gyvenimą pakeitė Sovietų kariuomenė. Anais laikais nuo jos negalėdavai išsisukti, tad teko tris metus tarnauti Šiaurėje, Severomorske. Tarnavau laive – lėktuvnešyje „Kijevas“ įgijau radisto specialybę.

– **Gyvenimas padarė keistą virą – nuo žydinčių lietuviškų pievų su vaivorykštėmis, nubloškė į speigo geležinius gnaužtus su išpuodingomis Šiaurės pašvaistėmis. Ar ilgėjotės Lietuvos, literatūrinio gyvenimo? Kaip sekėsi grįžus? Kaip susiklostė tolimesni gyvenimo įvykiai?**

– Tai buvo ilgesio ir liūdesio metai, kurie manėje sutvirtino ir sustiprino meilę Lietuvai, literatūrai. Laive prisimindavau savo studijų metus, per kuriuos turėjau gražių, prasmingų susitikimų su meno žmonėmis. Dar ir dabar dėkingas lemti, kad suvedė su poetu Pauliumi Širviu. Lankiausi jo namuose, skaitydavau poeziją, klausydavau jo. Prisimenu, vieną kartą nuėjom, beldžiam – neatidaro, tada pradėjom mėtyti sniego gniūžtes. Atidarė jo draugė – Irena. Visą naktį kalbėjom apie lietuvių literatūrą, rusų klasiką. Atsisveikindamas pabučiovo mane, padovanavo savo knygą ir įrašė: „Linkiu tokių eilėraščių, kuriuos girdėjau ir girdėsiu – poetui nuo Sartų“...

Šiaurėje prisimindavau ir pirmąjį darbą Juodiškių mokykloje. Ten likimas atsiuntė man mokytoją Aleką, kuris paėmė paskaityti mano eilėraščius ir išspausdino juos mašinėle, padaugino... Taip išleido šešis egzempliorius mano „pirmosios knygos“ pavadinus *Raudonas aušros gaidys*. Aš buvau užmiręs apie juos, tačiau prieš kelis metus jis grąžino man vieną egzempliorių.

Grįžęs iš kariuomenės, mokytojavau Bagaslaviškyje, Širvintų rajone. Rengiau literatūrinius vakarus, koncertus, kviečiau įdomius žmones. Lankėsi V. Skripka, G. Cieškaitė, M. Martinaitis. Susirgus tėviui, turėjau grįžti į vienkiemį ir slaugyti jį iki mirties. Dirbau laikraščio *Gimtoji žemė* redakcijoje. Abu su žmona Nida pradėjom ūkininkauti. Tačiau mums rūpėjo ir kultūrinis literatūrinis gyvenimas kaime, kurio beveik ir nebuvo. Mūsų sodyba tapo kultūros centru, rengdavom įvairius vakarus – susitikimus. Lankėsi Strielkūnas, Verba, Kukulas, Raila ir kiti. Skambėjo muzika, poezija, degė laužai. Tai buvo įspūdingas akimirksnis.

– **Esate pakankamai patyręs žurnalistinėje srityje: su draugais leidote laikraštį *Ukmergės diena*, bendradarbiauote *Literatūroje ir mene*, žurnale, o dabar laikraštyje *Nemunas*. Kartu su draugais įkūrėte puikų kultūros almanachą *Eskizai*, kuris, gal, mažiau žinomas išsivijoje. Prašau papasakoti apie jį.**

– *Eskizai* – Deltuvos kultūros almanachas, pradėtas leisti 1991 metais. Vytautas ir Kęstutis Česnaičiai sumanytojai ir pagrindiniai iniciatoriai. Kartu su kitais literatais priklausau redakcinėi kolegijai. Į metus įeina vienas numeris. Almanache spausdinami straipsniai apie įdomius ir spalvingus meno, dailės, istorijos, mokslo žmones. Spausdinama poezija, proza, fotografija. Almanacho išleidimą remia Kultūros ministerija ir įvairios Anykščių ir

Širvintų gamyklos, prisideda ir savivaldybė, ar menui prijauciantys žmonės.

– **Jūsų poezija spausdinta laikraščiuose, 1998 metais debiutavote Poezijos pavasario almanache. Tačiau savo eilėraščius surinkote ir „apgyvendinote“ *Vilnoninėje provincijoje* tik šį pavasarį. Kodėl toks vėlyvas debiutas?**

– Tiesą sakant, neteikiau tam didelės reikšmės, o gal ir likimas taip susiklostydavo, kad nerasdavau laiko sau, jėgų ir pinigų. Daugelis ragino išleisti knygą, tačiau neskubėjau. Prateisais metais mokytojas Alekna atidavė mano pirmuosius eilėraščius *Raudonas aušros gaidys*, kurių aš jau neturėjau. Poetas Donaldas Kajokas, susipažinęs su mano kūryba, paskatino išleisti knygą. Taip susiklostė, kad D. Kajokas tapo knygos kirkštatėviu.

– **Knygą sudaro trys skyriai, skirtingi tiek savo stilistika, tiek eilėdara ir forma. Pirmasis pavadinamas „Romantika“ – jaunystės eilėraščiai. „Čiulbantis kryžius“ bei „Triukšmai ir šnabždesiai“ jau vėlyvesni. Tarp eilėraščių yra beveik trisdešimt metų skirtumas, tačiau juos vienija bendra tema – meilė gamtai, gyvūnams, žmonėms. Meilė tarsi jungia ir sudaro eilėraščių pagrindą.**

– Eilėraščiai skiriuje „Romantika“ išspausdinti tokie, kurie buvo prieš trisdešimt metų, nieko nekeičiau. Antra dalis – „Čiulbantis kryžius“, gal daugiau eilėraščiai proza. Mano poezijoje nieko nėra išgalvota – rašau apie tai, ką matau, kuo gyvenu. Netoli mano tėviškos buvo kryžius, kuriame apsigyveno ir perėjo paukštelis. Jis nuostabiai čiulbėdavo. Iš tolo atrodydavo, kad kryžius čiulba. Paskutinis trečias skyrelis gimė Vokietijoje, tuomet gyvenau vienuolyne. Mėgstu keliauti, sutikti žmones, bendrauti. Esu buvęs tris kartus vienuolyne – Olandijoje, Belgijoje, Vokietijoje. Mėgstu važinėti – nauji žmonės, nauji veidai. Ypatingą reikšmę suteikiu meditacijai, maldai, susikaupimui. Juo toliau, tuo labiau suvokiu, kad triukšmas sugriaua žmogaus dvasinį pasaulį.

Kodėl rašau apie meilę? Ji man be galo svarbi, be jos negalėčiau gyventi. Bandau sekti Šv. Pranciškaus pėdomis. Jis yra mano įkvėpėjas. Semiuosi gėrio ir grožio iš gamtos. Su meile ir per meilę einu į žmones. Esu neramios sielos žmogus.

– **Nuoširdžiai dėkoju Jums už pokalbį ir visų skaitytojų vardu linkiu sėkmės kūryboje.**

Kalbėjosi
Virginija Paplauskienė

ALFAS PAKĖNAS

ČIULBANTIS KRYŽIUS

Gulėjau žolė. Man vaidenos apgriuvusi Deltuvos kirkė. Menu lyg pro rūką: pritemus į kaimą užėjo kryždirbis Svirskis. Iš debesų pamačiau, koks jis buvo dulkėtas, nuo amžių pavargęs. Lydėjo jį mojaus mėnulis – lyg angelas sargas. Kryždirbis kaime kelias dienas užsibuvo. Gerė alų sekminių. Paskui po grūšia tašė, skaptavo kryžių. Atsidėjęs plušėjo – taip van Goghas tapydavo Arly. Atsitiedavo kartais – žiūrėjo į jaunus rugius ir galusodė priristą arkli.

Baigęs išėjo gilyn Lietuvon, tam kryžių palikęs meną ir gėlę. Vyrai po atlaidų jį apstojo lyg protėvių vėles. Šnekėjo atlaidūs, linksmi – kitas užsukęs palieka vaikų, o šis, mat, paliko Dievą.

Lyg tyčia vėjas stiprus sijoną užvertė ievai. O Svirskis nuo vieškelio žvelgė liūdnei – į vyrus, ko stovi ir laisto jo kryžių alum – per mišias šitaip kunigas vyną auksa. Vyrai sprendė, kur kryžių statys – gal prie vieškelio seno. Mat, jam nusibodo vežimai, kanopos arklių – vieškeliai prireikė meno!

O ten, dubury, nuskendo Toliūno vaikai ir išėjo į tolius – Kažkas, būk, regėjęs aušroj, kaip juos lydi dangusna Mairon'is. Sutana jo rasota, šlapia, o prelatas, sako, kaip gyvas. Jo liturginiai rūbai ruseno raudonom alyvom.

Štai kur grožis tikrasis, man teigė pažįstama moteris Alma. Žinau, nuo to grožio numirsiu – apleistas, pasidėjęs balną po galva.

Numirsiu kaip A. Kalanavičius savo sodyboj, ir tai bus teatras, nes mirtis man – tai menas, aš buvau gi jo latras! Tegul randa negyvą. Atvažiuos kas nors paryčiu pirkti veršingos telyčios, ras laimingą nors kartą mane. Prie pirties degs baltųjų alyvų grabnyčios.

Dar regėsiu – po ažuolu vienišas sėdi Radauskas. Gano jis Vienaragi.

Toks panašus man į tėvą, kai ariant jis šveičia noragą. Tylumos! Štai procesija eina prie kryžiaus. Jį šventina jau nužudytas klebonas. Kryžius išpuostas žolynais.

Išprotėt nuo tradicijų grožio reikėtų, bet nebūt išvežtam į durnyną.

Kūrybai nėra pilnaties – kryžius ėmėsi meno: pradėjo čiulbėti, paukštė giedanti susisuko tam kryžiuje dėtį. Žmonės jį pavadino gražiai – čiulbantis kryžius. Ir žodžiai tie tapo kūnu.

Bernardas ėmė rašyti pamokslą paukščiams klastūnams, kurie talentingai naudojo giesmę kaip meną: giedodjo kalnus šventus virš liepsnojančio krūmo, o Mozė juos lesino kruopomis manų.

Visi jie geri! Ne tik paukščiams kaltė – ir poetams! Užtikrintai veikia meno nuodai, nors iš lėto. Supratau, kodėl Salomėją kalė prie kryžiaus – ji mus kankino. Reikėtų griežtai uždrausti ir Andrejaus Tarkovskio kiną! Poetui nereikia laimės. Gyventi lengvai palinkėkite savo kaimynams.

Guli jaunutis Jeseninas morge pernak, o morgas viduržiemy kvepia kmyvais. Kraujo dėmės ant baltų marškinių – paskutinis eilėraštis jam atvėrė gyslas.

Tvarsčiais moja poetas – gal šitoks poezijos tikslas? Prie kryžiaus kala save visi grožio kurjeriai, su aušra pakilę. Atkimskit menulio butelį žalią ir ipilkit jiems vyno.

Aušra prie miško statė trobą
O mėnuo pjaustė langines.
Išlindo iš alksnyno šono
Diena – šermukšniui lig peties.

Melsvumas į laukus išplaukęs,
Vadino dieną į rugius.
Bet nuo tų žodžių mergiškai išraudus
Keliau jantiems ji apšvietė kelius.

Ir kaimo gyvuliams atrode,
Kad visa tai labai gražu.
O kailiai jų rausvi lyg žodžiai
Turėjo panašumo dobilų.

Tą vėsią dieną nuostabi
Vaizdo sesuo – žara – mane užbūrė:
Menulis tiria debesų
Eilėraščių manų valentingumą.

Tas gruodžio niūrumas – be sniego,
bežvaigždės ir juodos dangus.
Atsikeli rytą iš miego,
o gryčioje šalta, tamsu.

Tik naktys ilgėja, tamsėja.
Ruginiuos šiauduos kada
atsives ir laižys žvaigždėtą
veršiuką mūsų karvė žala?

Kada patekės kovo saulė
ir karštas paleis strėles
į nuliūdusį mūsų pasaulį
eriukų baltų prives?

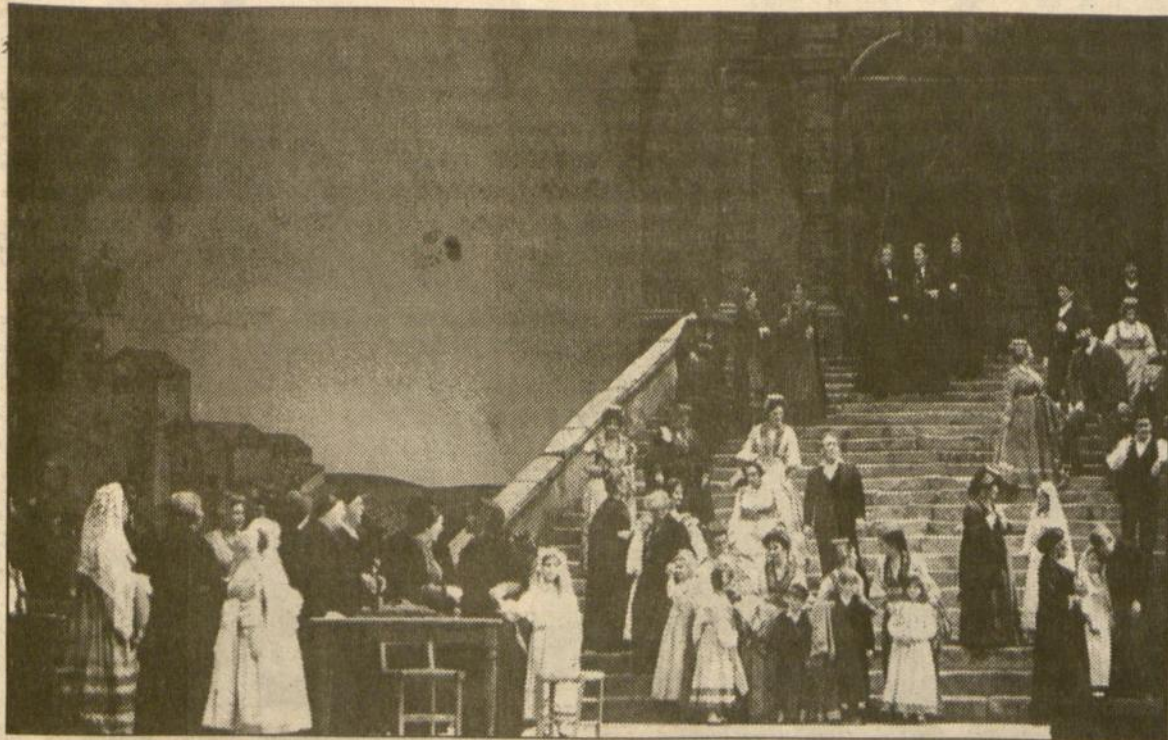
Tik naktys tamsėja, ilgėja.
Šalti ir raudoni rytai.
Ir leki iš namų kaip vėjas.
Į kokius kraštus – nežinau...

Aš nežinau, kaip tau gyvent
šitam krašte, kur šaltos aušros.
Kur nukerpa karčius arkliams
ir išveda per tuščią lauką.

Prie kalvės linksmas šurmulys,
auksinis žaidžas krosny aušta,
ir niekad laiko neturįs
juos kalvis paskubom nukausto.

Į sunkvežimius tempia juos
ir riša už kaklų lenciūgais.
Dar vakar jie šituos laukuos
bulvienoj traukė sunkų plūgą.

Po kojom žemė nebe ta –
tik kietos lentos, skaudžios rykštės.
Tu nusilenki, Lietuva,
arkliams, pas protėvius išvykstantiems.

Mascagni „Cavalleria rusticana” scena iš Metropolitan (New York) operos pastatymo.

„Cavalleria rusticana”

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Italų kompozitorius Pietro Mascagni gimė 1863 m. Livorno mieste, šiaurinėje Italijoje. Jo tėvas buvo kepėjas ir jis norėjo, kad jo sūnus studijuotų teisę, bet Pietro pašaukimas buvo muzika. Jam esant dešimties metų, miršta motina. Tėvui neleidus studijuoti muzikos, jis slapta lanko pamokas, gyvendamas dėdės globoje. Mascagni taip gerai sekėsi muzikos kūryba, tad sulaukus šešiolikos metų, jau buvo grojama jo simfonija. Toliau sukompnuoja tokius kūrinius, kaip „Elegija“, „Kyrie“, „Gloria“, „Ave Maria“, kantatą „Alla Gioia“ (Schiller tekstui). Išlaikęs egzaminus, įstoja į Milano konservatoriją, kur sutinka kitus kompozitorius: Amilcare Ponchielli ir Giacomo Puccini. Mascagni toliau kuria kantatą „In Finlandia“, dainas solo balsui. Nebaigęs konservatorijos, jis pereina į dirigavimą. Pagastoliavęs su operos kolektyvu, veda ir apsigyvena Cerignola miestelyje, kur kartu duoda dainavimo ir pianino pamokas. Tokiu būdu įsigyja pagarbą kaip muzikas. 1888 m. Mascagni sukuria „Messa de Gloria“. Tais pačiais metais leidykla „Casa Sonzogno“ paskelbia konkursą vieno veiksmo operai. Kompozitorius jau buvo susiplanavęs kurti trumpą operą „Serafina“, bet jo draugas Giovanni Targioni-Tozzetti,

taip pat gimęs tais pačiais metais, tame pačiame Livorno mieste, jam pataria sukurti operą, pagal Milane matytą, siciliečio rašytojo Giovanni Verga vaidinimą „Cavalleria rusticana”.

Targioni-Tozzetti su Guido Menasci parašo libretą ir jausmas, 26 m. Mascagni pasineria į šio veikalo muzikos kūrybą. Laimėjus konkursą, jis buvo pakviestas į Romą prižiūrėti savo operos pastatymą. „Cavalleria rusticana” premjera įvyko 1890 m. gegužės 17 d. Romos Costanzi teatre. Ši opera susilaukė tokio didelio pasisekimo, kad netrukus pasklido po kitus Italijos miestų teatrus: Florencijos, Neapolio, Venecijos, Triesto. Kompozitorius ir dirigentas Gustav Mahler ją diriguoja Budapešte (Vengrijoje), vėliau ją stato Hamburgo, Dresdeno, Buenos Aires, Vienos operos.

Kompozitorius Pietro Mascagni su „Cavalleria rusticana” pradėjo naują itališkos muzikos mokyklą vadinamą „verismo“ (tikrovė). Ši „verismo“ mokykla pasižymėjo tuo, kad ji savo kūriniuose vaizdavo paprastus žmones paprastose gyvenimo situacijose, kuriose išryškina žmogaus elgesį, pagautą emocijos įtampoje. Jų veikėjai yra primityvių, kraštutinių jausmų

Pietro Mascagni.

žmonės. Šias tiesiogines emocijas autorius išreiškia melodramatiškomis arijomis ir recitativais. Choras yra tų įvykių liudytojas. Šios operos veiksmas vyksta Sicilijos saloje, mažame bažnytkaimyje, Velykų sekmadienį apie 1880 m. Jos turinio tema labai paprasta: meilė, neištikimybė ir kerštas. Arba, aiškiau sakant, meilės trikampis. Muzikos kritikų nuomone, „Cavalleria rusticana” yra Mascagni operinės kūrybos šedevras. Savo melodijų turtinumu ir įvairumu išliko tradiciniame senosios itališkos operos lygyje.

Po tokio gero „Cavalleria rusticana” pasisekimo kompozitorius Mascagni nesudėjo rankų ant laurų vainiko. Ir toliau jis beveik kasmet sukuria po operą: „L'amico Fritz“, „I Rantzau“, „Guglielmo Ratcliff“, „Silvano“, „Zanetto“, „Iris“. Iš viso jis sukūrė 16 operų. 1929 m. kompozitoriui buvo suteikta Italijos riterio karūna, jis paskirtas Italijos mokslų akademijos nariu ir buvo vienas jos vicepirmininkų. Mascagni gastroliauja po Rusiją (Maskvą ir St. Peterburgą), 1902–1903 atplaukia į Ameriką – New York, Philadelphia, Boston, San Francisco, kur diriguoja savo ir kitų kompozitorių kūrinius. Sugrįžęs į Italiją, vienus metus vadovauja Romos Costanzi operos teatrui. 1911 m. jis išvyksta į Pietų Ameriką, kur išbuvo septynis mėnesius. Ten dirigavo savo operos „Isabeau” premjeros spektaklį, kai tuo pačiu laiku, tos pačios operos premjeros vyko Milane ir Venecijoje.

Nors Mascagni parašė daug operų, bet kitos neturėjo tokio pasisekimo, kaip jo pirmoji „Cavalleria rusticana”. Pradžioje ji buvo statoma viena su orkestriniu Intermezzo intarpu. Po dvejų metų sceną išvysta kita opera, taip pat susilaukusi didelio pasisekimo. Mascagni pėdomis pasekė kitas italų

XII Pasaulio lietuvių kūrybos ir mokslo simpoziumas

Daugelį metų užsieny atsidūrę mūsų tautiečiai kovojo už savo šalies laisvę bei nepriklausomą kultūros ir mokslo vystymąsi. Norėdami išlaikyti lietuvių užjūryje bei prisidėti prie Lietuvos laisvinimo, Amerikos lietuviai 1969 metais surengė Mokslo ir kūrybos simpoziumą.

Pirmąjį simpoziumą organizavo Kalifornijos universiteto profesorius, vėliau tapęs pirmuoju atkurto Vytauto Didžiojo universiteto rektoriumi, Algirdas Avižienis bei, kitas žymus kalifornietis, Kalifornijos Technologijos universiteto (Caltech) daktaras Arvydas Kliorė ir kiti JAV LB nariai. Šis simpoziumas buvo skirtas 400 metų aukštojo mokslo Lietuvoje suakcentuoti pažymėti. Plenarinės sesijos ryškino pirmosios kolegijos Lietuvoje įkūrimą ir jos vystymąsi amžių bėgyje, apžvelgė Lietuvos aukštojo moks-

lo raidą bei tautinį gyvastinumą sovietinės okupacijos ir komunistinės ideologijos įtakoje.

JAV Lietuvių bendruomenė parėmė šį tautiečių sumanymą ir tapo pagrindiniu „kultūriniu varikliu”, rengiant kitus mokslo ir kūrybos simpoziumus. Su-

Lietuvoje ir kitose šalyse gyvenančių mokslininkų susitikimai suteikia progą pasidalinti žiniomis

važiavimai išeivijos lietuviams tapo tokie pat svarbūs, kaip šokių, dainų ir sporto šventės. Buvo nuspręsta šiuos renginius organizuoti kas trejus metus. Mokslo ir kūrybos simpoziumai vyko Čikagoje, kuri laikoma mūsų lietuvių sostine Amerikoje, kur gyvena daugiausia lietuvių kilmės žmonių, yra nemažai patalpų.

1989 metais surengtas VI

kompozitorius – Ruggero Leoncavallo, parašęs taip pat realizmo stiliumi operą „I Pagliacci” („Pajacai”). Šios dvi operos labai sutiko, tapo dvynukėmis. Jos yra gimusios iš tos pačios mokyklos, jos viena kitą papildė savo panašumais – stipri turinui, paimtu iš paprasto gyvenimo, meilės, neištikimybės ir keršto intrigomis, choralais, muzikiniu stiliumi ir net savo trumpumu.

Kadangi Mascagni kitos operos neturėjo tokio pasisekimo, kaip jo pirmoji, todėl, atėjus Mussolini ir valdžiai, jis rėmė fašistus, manydamas, kad ši valdžia padės jo operų pastatymams. Bet, ko jis tikėjosi – neįvyko. Žlugus valdžiai, iš jo buvo atimti visi turtai ir garbės titulai. Jis likusį savo gyvenimą praleido mažame viešbučio kambaryje Romoje, kur mirė 1945 m., sulaukęs 82 m. Jo laidotuvių nedalyvavo tuometinės valdžios atstovai. Bet 1951 m. jo palaikai buvo iš Romos miestų. Pagaliau kompozitorius Pietro Mascagni susilaukė oficialaus valdžios dėmesio ir pagarbos. Yra išlikęs šios operos įrašas, darytas 1940 m., pačiam kompozitoriui diriguojant, su garsioju tenoru Beniamino Gigli.

Nors šiandien Mascagni yra žinomas, kaip vienos operos kompozitorius, tačiau jis pats yra pasisakęs, kad iš visų jo operų mėgstamiausia buvo vokiečių rašytojo Heinrich Heine veikalu. William Schoell (BBC Music Magazine, 1997) parašė straipsnį „The Unjustly Neglected Works of Pietro Mascagni” (Neteisingai apleisti Pietro Mascagni kūriniai). Savo straipsnyje autorius rašo, kad ir kiti operų kūriniai atskleidžia, jog Mascagni būta labai gabaus kompozitoriaus, kuris nebijojo publikai pristatyti tai, ko publika nesitikėjo. Jis nuolat eksperimentavo skirtingais stiliais ir temomis. Kita jo opera, „L'amico Fritz” (1891), yra lengva, šilta, romantiška, pasižyminti gražiomis melodijomis ir laiminga pabaiga. Arba kita – „Iris” (1898), kurios veiksmas vyksta Japonijoje, taip pat įspūdinga savo melodinga muzika. Operų lankytojai patiria didelį nuostolį, kad nėra suapžindinti su kitais šio kompozitoriaus kūrinių. Manau, kad ir pats Mascagni pergyventų, nuolat matydamas vis tą patį kūrinių operų scenose.

Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas buvo itin reikšmingas prisidėjimas prie Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, nes į jį atvyko daug mokslininkų iš laisvėjantios Lietuvos ir jame buvo balsuojama už kandidatus į atkuriamo Vytauto Didžiojo universiteto

akademinį senatą. 1991 metais simpoziumas pirmą kartą buvo surengtas jau nepriklausomoje Lietuvoje. Nuo tų metų simpoziumai rengiami paeiliui JAV ir tėvynėje, ir tapo vienu geriausių būdų stiprinti visame pasaulyje gyvenančių lietuvių mokslininkų ryšius, duoti jiems progą pasidalinti žiniomis ir patirtimi. Pasak dr. Stasio Bačkaicio, JAV LB Krašto valdybos vicepirmininko mokslo reikalams – šias pareigas einančio nuo 1999 m., labai daug

laiko skiriančio lietuvių mokslams puoselėti bei dalyvavusio beveik visuose Lietuvių bendruomenės rengiamuose moksliniuose simpoziumuose, – šie Lietuvoje ir kitose šalyse gyvenančių mokslininkų susitikimai turi labai didelę naudą. Pavyzdžiui, tikslieji mokslai, kaip fizika ar chemija, labiau pažengę Europoje, įskaitant Lietuvą, o naujai atsiradusios mokslo kryptys, kaip biotechnika, biotechnika ar transporto apsauga labiau išvystytos JAV.

Galbūt jo kitos operos yra statomos rečiau todėl, kad nėra solistų, kurie norėtų jas dainuoti. Kai Metropolitan opera norėjo statyti Mascagni „Il piccolo Marat”, tenoras Placido Domingo žadėjęs dainuoti, vėliau atsisakė, sakydamas, kad šio kompozitoriaus muzika yra nesveika balso stygomis. Taip pat ir „Cavalleria rusticana” pagrindiniams veikėjams išdainuoti reikalingi stiprūs, dramatiški balsai.

Kiek teko pastebėti spaudoje, vis dažniau pasirodo ir kitos šio kompozitoriaus operos. „Iris” buvo pastatyta Airijos Wexford festivalyje 1995 m., Romoje 1996 m., Londone 1997 m. „Guglielmo Ratcliff” Bonoje (Vokietijoje) 1997 m. ir taip pat „L'amico Fritz”. Manau, kad Mascagni, kepejo sūnus iš Livorno, pamatęs šiuos savo kūrinius operų repertuaruose, būtų labai apsidžiaugęs. Jis tik tiek galėtų pasiguosti, kad vis daugiau ir daugiau jo kūrinių yra įrašoma į plokšteles. Pats Mascagni gailėjosi, kam jis parašė pirmąją operą „Cavalleria rusticana”. Jis sakė: „Buvau apvainikuotas, netapęs karaliumi”.

„Cavalleria rusticana” pavadinimas yra sunkiai tiksliai išverčiamas. Lietuvoje jį išvertė „Kaimo garbė”. Tai nėra tikslus vertimas, nes šioje operoje nėra nei kaimo, nei garbės. Joje yra paprastas sicilietiškas, savotiškų papročių gyvenimas, Pvz., Alfio savo žmonos konkurentą Turiddu, iškviestas į dvikovą, įkanda jam į ausį. Turbut reikia būti sicilietui, kad žinotum jų kultūros plonybes. Kartais tenka matyti skliausteliuose parašyta angliškai „Rustic Chivalry”. Anglų-lietuvių žodyne rašo: „rustic” – paprastas, grubus, netašytas, kaimietiškas. „Chivalry” – riteriskumas, riteris. Itališkai „cavalleria” reiškia raitoji kariuomenė, o „rustica” – grubiai tašytas akmuo. Gal tikėtų vertimas „Grubus riteris”? Bet kam būtina verst! Kiek teko skaityti operinėje spaudoje, neradau nei prancūziško vertimo, nei ispaniško, nei vokiško. Visi rašo originalų pavadinimą. Net poetas Stasys Santvaras, itališkų operų vertėjas ir lietuvių kalbą, jos nepavadinio kitaip kaip „Cavalleria rusticana”. Kas domisi operų kūrinių, visi žino, kad kompozitorius Pietro Mascagni ir „Cavalleria rusticana” yra sinonimai.

Taigi, anot dr. Bačkaicio, turime pasidalinti žiniomis vieni su kitais.

Šių metų birželio 30 – liepos 3 d. organizuojamas jau XIII Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas. Jame bus svarstoma ir Lietuvos mokslų ateitis, Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare. Atsivėrus Europos durims, Lietuvos mokslininkai galės laisviau dalyvauti kitų Europos šalių mokslo darbuose, panaudoti atsiradusias galimybes ir stiprinti lietuvių tautos intelektualinį potencialą. Antra vertus, iškyla ir „protų nutekėjimo” rūpestis, kuriam aptarti buvo pašvęsta viso vakaro sesija pereinamam simpoziume, įvykusiam Lemont, IL.

Šių metų Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumą globoja Lietuvos prezidentas Valdas Adamkus, buvęs ilgametis bendruomenininkas. Simpoziumo dalyviai birželio 30 – liepos 3 d. renkasi Vilniuje, o liepos 4–5 d. Kaune, Klaipėdoje ir Šiauliuose. Programa bus sudaryta pagal mokslinių pranešimų tezes, kurias pateiks lietuvių arba anglų kalba lietuvių kilmės mokslininkai iš viso pasaulio. Daugiau informacijos galite surasti tinklapiuose www.javlb.org ir www.mks.lms.lt Pastarajame puslapyje galima užsiregistruoti bei pasiūlyti temą, kuria norėtų mėtė pakalbėti simpoziumo metu.

Paruošė
Eugenija Fedosejeva

Dr. Stasys Bačkaitis, JAV Lietuvių bendruomenės Krašto valdybos vicepirmininkas mokslo reikalams.

Vilniaus knygų mugėje

Atkelta iš 1 psl.

Įteiktos gražiausių knygų dailininkams Šarūnui Leonavičiui, Eugenijui Karpavičiui, Alfonsui Žvilniui, Eglei Gelaziūtei, Kęstučiui Kasperavičiui, Romui Orantui (dvi premijos už dvi knygas), Broniui Leona- vičiui, Albertui Brogai (dvi premijos už dvi knygas), Mildai Kairaitienei, Jokūbui Jacovskui, Sigutei Chlebinskaitei.

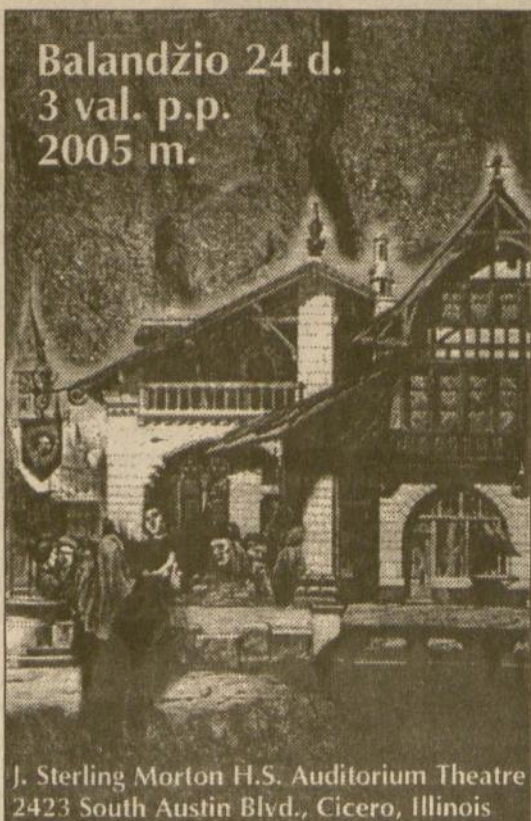
Užvedus kalbą apie premijas, būtų neobjektyvu nutylėti dar kelis apdovanojimus. Tai Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto literatūrinė premija, kurią šiemet pelnė Marius Ivaškevičius už pjesę „Madagaskaras”. Tai Lietuvos leidėjų asociacijos premija praėjusiais me-

tais labiausiai prie literatūros ir knygų populiarinimo prisidėjusiam žurnalistui. Ji skirta dienraščiui „Lietuvos rytas” darbuotojui Ramūnui Gerbutavičiui. O geriausia vertėju Leonui Petravičiui (už vokiečių romantikų vertimus) atiteko lietuvių P.E.N. centro tradicinis „Metų vertėjo kreslas”. Leidėbos, poligrafijos ir knygų prekybos vadovų sudaryta Knygų kolegija Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Leidybos studijų programai remti pirmą kartą paskyrė Knygos kultūros premiją, kurią pelnė Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto direktoriaus pavaduotojas redaktoriams darbu Antanas Raciūnas.

CAVALLERIA RUSTICANA

PIETRO MASCAGNI

LIETUVIŲ OPERA

Balandžio 24 d.
3 val. p.p.
2005 m.

J. Sterling Morton H.S. Auditorium Theatre
2423 South Austin Blvd., Cicero, Illinois

Bilietai:

SEKLYČIOJE, 2711 W. 71st., St., Chicago, IL

2004–ieji Lietuvos rašytojų draugijoje

LRD-jos renginiai Čikagoje

Taigi, apie draugiją 2004 metais. Turime brangių solenizantų. 95 metų gimtadienius švenčia Vanda Tamašauskaitė-Frankienė-Vaitkevičienė Floridoj, Kazys Barėnas Anglijoje, dr. Alfonsas Šešplaukis-Tyruolis Čikagoje.

90 m. gimtadienius švenčia Anatolijus Kairys Čikagoje, dr. Antanas Musteikis Buffalo, N.Y., ir Danutė Lipčiūtė-Augienė Putname.

Jiems visiems linkime ilgiausią ir kūrybingą metų!

Sveikiname poetę Juliją Švabaitę su šimtet Lietuvos išleista antrąja laida — *Draugo* premijuotu romanu *Stikliniai ramen-tai*.

2004 m. vasarą Lietuvoje išleistas II tomas *Lietuvių egzodo vaikų ir jaunimo literatūra*. I tomas išleistas 2002 m. Abu tomus redagavo prof. Vincas Auryla. Jam talkininkavo Stasė Petersonienė ir Stasys Dziugas.

Knygos išleistos, Lietuvos fondui paremus. Atėiu.

Lietuvių rašytojų draugija ir išeivijoj vaikams ir jaunimui rašę rašytojai yra labai dėkingi didžiajam idealistui prof. Vincui Aurylai už šį didelį darbą.

2004 m. iškeliavo į Amžinuosius namus Paulius Jurkus, Algirdas Landsbergis ir Andrius Mironas.

2004 m. savo vyrus Amžinybės išlydėjo šios LRD-jos narės:

Alė Rūta Arbienė vyrą Edmundą, Stasė Šakytė-Surdokienė vyrą Cezarį, Stasė Petersonienė vyrą Ričardą.

Poetė Liūnė Sutema-Katiliškienė išlydėjo į Amžinybę sūnų, anksčiau dukterį, o 1980 m. rašytoją Marių Katiliškį. Visiems iškeliavusiems tebūna gera Viešpaties soduose, o čia likusiems artimiesiems LRD-jos valdyba reiškia širdingą užuojautą.

Pasakojo apie šiuolaikinį Amerikos meną ir mokslą

Vasario 10 d. Vytauto Didžiojo universiteto Lietuvių išeivijos institutas, kartu su šio universiteto Menų institutu, pakvietė į susitikimą su lietuvių menininku iš Jungtinių Amerikos Valstijų — Kimo Arbas. Studijų Kalifornijos menų institute, Kimo Arbas užsiima įvairia menine kūryba: atlieka skirtingų stilių alternatyvią muziką, kuria video filmus, jau beveik dešimt metų piešia grafiti.

Tačiau VDU Lietuvių išeivijos institute vykusio renginio metu Kimo Arbas kalbėjo ne tik apie šiuolaikinį Amerikos meną, bet ir apie šios šalies mokslo ypatumus. Įdomu, kad tokio pat ypatumo, remdamasis savo asmenine patirtimi ir taip išvengdamas abstraktių apibendrinimų, būdingų akademiniams mąstymo būdai. Šiek tiek neįprastą pokalbį pobūdį pabrėžė ir Kimo Arbas kalbinęs prof. Egidijus Aleksandravičius. Jis džiaugėsi, kad aktualiomis temomis, kurios dažnai gvildinamos Lietuvių išeivijos institute, ši kartą galima buvo pasikalbėti su vienu jaunosios

Laureatės Eglės Juodvalkės pagerbimas buvo 2004 m. lapkričio 13 d., Čikagoje, Jaunimo centre, Čiurlionio galerijoje. Poetei Eglei Juodvalkei 2003 m. buvo paskirta literatūrinė premija už eilėraščių knygą *Veidrodys ir tuštuma*. Premijos paspyrimo komisija: pirm. dr. Alfonsas Šešplaukis-Tyruolis, Stasys Dziugas, Stasė Petersonienė, nariai.

Premijos mecenatas — Lietuvių fondas. Laureatės pagerbimo vakarą apie jos kūrybą ir premijuotą knygą kalbėjo Ramona Lukauskaitė, Illinois universiteto Lituanistikos katedros bakalaurė. Iškėlė minties gilumą, ypatingą vaizdingumą, įpinant net tautosaką.

Laureatę sveikino Neolituano draugijos vardu Vaclovas Mažeika, kalbėjo Laima Apanavičienė. Laureatė buvo apjuosta sveikinimo juosta, gavo daug gėlių.

Dalyviai džiaugėsi šilta vakaro nuotaika, kurią sudarė pati poetė Eglė, įdomiai kalbėdama apie savo kelionės po Lietuvą nuotykius ir paskaitydama savo kūrybos.

Meninė programą dainavo solistės Apolonija Steponavičienė ir Nijolė Penikaitė. Publika renginio buvo labai patenkinta, ypač šios literatūrinės premijos komisijos pirmininkas dr. Alfonsas Šešplaukis-Tyruolis.

2004 m. LRD-jos literatūros premija buvo paskirta rašytojui Česlovui Senkevičiui už knygą *Ketvirtoji upė* ir *Penki taškai* ir Stasiui Dziugui už knygą *Kiškis neša dovanų*.

Mecenatas — Lietuvių fondas. Premijos paspyrimo komisiją sudarė Danutė Bindokienė — pirm., dr. Alfonsas Šešplaukis-Tyruolis, Nijolė Gražulienė ir Vytautas Mikūnas, nariai.

Premijų įteikimo vakaras įvyko 2004 m. lapkričio 21 d. Jau

nimo centre, Čiurlionio galerijoje. Apie laureato Stasio Dziugo knygą kalbėjo mokytoja Elvyra Narutienė, ypač išskeldama patriotinius eilėraščius.

Poeto eilėraščius deklamavo Čikagos lituanistikos mokyklos mokinės Viltė Baliutavičiūtė, Indrė Viršinskaitė ir Akvilė Zakarauskaitė. Paruošė mokyklos vicedirektorė Laima Apanavičienė.

Apie rašytojo Česlovo Senkevičiaus kūrybą kalbėjo Stasė Petersonienė, pabrėždama knygos *Ketvirtoji upė* žodžio tautumą ir tikrovišką vaizdingumą. Knyga *Penki taškai*, — rašytojo *Tėviškės žiburių* vedamųjų straipsnių rinkinys pasižymi temų įvairumu, aktualumu, stiliumi elegantiškumu.

Ištraukas iš Česlovo Senkevičiaus knygų skaitė Sofija Jelionienė.

Sveikino Petras Butas Lietuvių tautinės kultūros fondo vardu, *Kiškis neša dovanų* knygos mecenatas. Sveikino Aušrelė Sakalaitė LB vardu, Aldona Šmulkštienė, *Tėviškės žiburių* bendradarbių vardu, skautų vardu Sofija Jelionienė, Antanas Paužulis, Liudas Ramanauskas, Juozas Žadeikis.

Lietuvių fondo atstovas Kęstutis Jėčius įteikė laureatams premijas.

Abu laureatai savo žodyje už premijas padėkojo komisijai, Lietuvių fondui, šio renginio dalyviams ir LRD-jai.

Čikagoje LRD-jai turi gražų būrį jaunųjų kūrėjų, kurie kasmet turi savo renginį „Pavasaris rudenį“. Šį rudenį dėl premijų renginių jaunųjų kūrėjų literatūros vakaras įvyks žiemos pabaigoje. Renginio vadovė sutiko būti aktorė Audrė Budrytė-Nakienė.

Rašytoja Danutė Bindokienė LRD-jos nauja garbės narė

Lietuvių rašytojų draugijos tradicija yra pakelti į garbės narius vyresnius, nusipelnčius rašytojus. Šiame vakare

nutarė pakelti į garbės nares jaunesnę rašytoją Danutę Bindokienę už juos nuopelnus lietuvių literatūrai, ypač už puikų *Draugo* kultūrinio priedo redagavimą ir gražiuosius vedamuosius.

LRD-jos valdybos narė rašytoja Nijolė Jankutė-Užubalienė išsikėlė į Australiją pas dukrą. Mes jai linkime laimingai isikurti, kaip ji rašo, „atvirkščiam pasauly“. Mes čia jos labai pasigendame. Susirašinėkim. Adresas: Nijolė Užubalis, 11/5 Laurina Ave., Engadine, NSW 2233 Australija.

A. a. rašytojo Jurgio Jankaus paskutinė knyga *Puštis* buvo išleista 2004 m. Lietuvoje Lietuvos rašytojų sąjungos leidyklos. Leidinys gražus.

Lietuvių rašytojų draugija daug prisidėjo prie tos knygos išleidimo, ypač daug dirbo rašytojas Stasys Dziugas. LRD-ja priėmė aukas, rašė spaudoje, iš Lietuvos fondo išrūpino paramą knygos išleidimui.

Knygos gale yra padėka aukotojams. Gaila, LRD-ja visai neminima ir jai už talką jokios padėkos nėra. Ar čia „korektūros“ klaida, ar koks kitas nesupratimas?

Esame dėkingi

Dėkojame Lietuvių fondui už kasmetines literatūros premijas. Dėkojame *Draugui*, *Lietuvių balsui*, *Amerikos lietuviui*, *Tėviškės žiburiams*, „Margučio II“ ir Anatolijaus Šluto radijams už skelbiamas žinias apie Lietuvių rašytojų draugiją. Dėkojame Vitalijai Pulokienei, Broniui Juodeliui, Aldonai Šmulkštienei ir Antanui Paužoliui už gražius straipsnius aprašant mūsų renginius.

Esame labai dėkingi Lietuvos rašytojų sąjungai už malonų bendradarbiavimą, *Literatūra ir menas* savaitraščiui Lietuvoje už mūsų veiklos dažną aprašymą.

Stasė Petersonienė
Lietuvių rašytojų draugijos pirmininkė

Poetė Eglė Juodvalkė, 2003 m. Lietuvos rašytojų draugijos literatūros premijos laureatė, poetas, vertėjas dr. Alfonsas Tyruolis ir paskaitininkė Ramona Lukauskaitė (Illinois universiteto Lituanistikos katedros bakalaurė) E. Juodvalkės pagerbimo vakaronėje 2004 m. lapkričio 13 d.

Zigmo Degučio nuotr.

Mokyt. Elvyra Narutienė, Lietuvių fondo atstovas Kęstutis Jėčius, LRD laureatai — Stasys Dziugas ir Česlovas Senkevičius ir poetas, vertėjas dr. Alfonsas Tyruolis premijų įteikimo šventėje.

Jono Tamulaičio nuotr.

Leidiniai

Kūrybingų žmonių portretai

Turėčiau pridurti — mirusiųjų. Žodiniai paminklai be antkapių. Daugiau nei epitafigos. Savo pakilimu vietomis primenantys odes, vietomis — elegijas. Jokio kraupumo. Tik vaizdas melodingas šėlavimas, rodymas to, kuo apdainuojamas individas — jis ar ji — pasižymėjo, išliko žmonijos, tautos ar autoriaus mintyse.

Šie meno sakiniai sukasi apie nesenai gautą Leonardo Gutauskos eilėraščių knygą *In fine*, išleistą Lietuvių rašytojų sąjungos leidyklos Vilniuje 2004 m. Nedideliu parankiu formatu ji artima rinkiniui *Portretas* (1988), iliustruotą L.G. nutapytų lietuvių menininkų galvomis. L. Gutauskas yra išleidęs dar kelias poezijos knygas ir parašęs du stambius romanus, skildinus atsiminimų — apmąstymų tėkmę. Jo tapyba, tematiškai kilnia, linkstanti į tamsią paletę, matau žurnalų reprodukcijose. Taigi — poetas, prozininkas, dailininkas.

Taip ir skaitinėčiau šią poeziją, vis surasdamas gaivią ar išmintingą frazę apie buvusius kūrybingus žmones. Būtent, „nelauktai nutrūko balsas panašus į dvelksmą“, pradeda elegiją poetei Nijolei Miliauskaitei (1950-2002). Apie Antaną Miškinį (1905—1983): „Eilėrašcio rankos kaip šakos obels / už tavo likimą tamsoj pasimel / už togo teisėjo, už budelio kiauš / nes kraujas atšalo ir saulė ataušo“. Apie prozininką Vladą Dautartą (1927-2000): „Kartais upė pasako daugiau negu žodžiai. / Jos kalba — ne iš mūsų žodynų, giesmynų. / Iš akmens, kuris guli upelio dugne, / ji pasirenka skiemenus, dūžius širdies“.

Turėčiau pridurti — mirusiųjų. Žodiniai paminklai be antkapių. Daugiau nei epitafigos. Savo pakilimu vietomis primenantys odes, vietomis — elegijas. Jokio kraupumo. Tik vaizdas melodingas šėlavimas, rodymas to, kuo apdainuojamas individas — jis ar ji — pasižymėjo, išliko žmonijos, tautos ar autoriaus mintyse.

Šie meno sakiniai sukasi apie nesenai gautą Leonardo Gutauskos eilėraščių knygą *In fine*, išleistą Lietuvių rašytojų sąjungos leidyklos Vilniuje 2004 m. Nedideliu parankiu formatu ji artima rinkiniui *Portretas* (1988), iliustruotą L.G. nutapytų lietuvių menininkų galvomis. L. Gutauskas yra išleidęs dar kelias poezijos knygas ir parašęs du stambius romanus, skildinus atsiminimų — apmąstymų tėkmę. Jo tapyba, tematiškai kilnia, linkstanti į tamsią paletę, matau žurnalų reprodukcijose. Taigi — poetas, prozininkas, dailininkas.

Taip ir skaitinėčiau šią poeziją, vis surasdamas gaivią ar išmintingą frazę apie buvusius kūrybingus žmones. Būtent, „nelauktai nutrūko balsas panašus į dvelksmą“, pradeda elegiją poetei Nijolei Miliauskaitei (1950-2002). Apie Antaną Miškinį (1905—1983): „Eilėrašcio rankos kaip šakos obels / už tavo likimą tamsoj pasimel / už togo teisėjo, už budelio kiauš / nes kraujas atšalo ir saulė ataušo“. Apie prozininką Vladą Dautartą (1927-2000): „Kartais upė pasako daugiau negu žodžiai. / Jos kalba — ne iš mūsų žodynų, giesmynų. / Iš akmens, kuris guli upelio dugne, / ji pasirenka skiemenus, dūžius širdies“.

1675) tapytas namų vidus: „Sunki gelėta klostėmis pridenę / šio vaizdo kraštą dunkso aksominė / užuolaida, kad žvelgiantys matytų, / kaip už kiaušinio trynį geltonesnė / pasrūva vasaros šviesa pro langą“.

Šalia išeivijos Katiliškio, apdainuojami Henrikas Nagys, Henrikas Radauskas, Antanas Škema, V. M. Kavolis. Negaliu pasakyti, kad Nagiui ar Kavoliui skirtos keliolikos eilių strofos būtų deramai juos išreiškiančios. Abejonė kyla ir skaitant vieną ilgiausių kūrinių Tomui Sternui Eliotui (1888-1965). Devyni puslapiai! Lyg ir tolimi tam, ką mes perskaitę to XX amžiaus poezijos novatorių žinomaisiais dalykus — „J. Alfredo Prufroko meilės dainą“, „Beveisė žemė“, „Pelenų trečiadienį“ — esame įsisąmoninę. Žinoma, yra ir kita T. S. E. poezija, gausi esejistika, dramaturgija. L. Gutauskas iškniso tai, ko aš nežvelgiau. Vis tiek įdomūs šie devynių dalių verlibriniai samprotavimai apie popierį, knygas ir jų likimą. Ilgos eilutės ir vietomis ironizuojantis tonas yra eliotiškas. Ir užskleidžianti mintis — „pabaiga kaip aidas aidą randa savo pradžią“ giminiuojasi su Elioto kvarteto „East Coker“ pagrindiniu motyvu: — „In my beginning is my end“ arba „In my end is my beginning“.

Galima daug ko prifilosofuoti. Bet poezijoje tik jautri akimirka atveria tikras estetiškai vaizdžiam palyginimui. Kad ir toks L. Gutauskos susidūrimas su seniai lytėta *Pavasario balsų* knygele: „Ta vakara“ prieš Kalėdas / dutūkstantųjų gruodžio dvidešimtą / aš balsą išgirdau bemaž tylėsnį už dulkėtą tylą — kažkas iš prieblandų lyg pašaukė mane“. Taip rašoma keturių puslapių eilėraštyje Maiironiui (1862-1932). O tai tiesa — yra nemažai ypatingų lietuvių poezijos knygelių, kurių balsai lentynose yra tylėsniai už dulkėtą tylą.

Pranas Visvydas

Tomas Pabedinskas